HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אלא על שלש חוצצות. ומשום יתור בגדים: **לימא פליגא.** הא דרבא אדרב יהודה בריה דרבי חייא דחשיב גלגול קטן יתור בגדים: **אתי גלגול דחשיב.** ואיכא למימר דמודה בה רבא אגב רבי יוחנן פליג עליה דהא עלה קאי ופליג: **ורבי יוחנן.** דאמר גלגול גמי שרי: **לישמעינן.** תנא דמתניתין גלגול קטן דלא מייץ וכ"ש גמי: **דגמי מפי.** משום שבת לאיטריך למתני גמי לאף על גב דמסי שרי במקדש: **מתני' בוזקין מלח.** מפזרין ומכתתין על הכבש מפני שחלב הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק. בוזקין לשון כיתות כדאמר בפרק ג' דיומא (דף כב:) ממאי דהאי ויפקדם בבזק [ש"א יא] מידי דמיבזק הוא ועוד כמרלה הבזק [יחזקאל א] מפרש בחגיגה (יג:) כאור היולא בין החרסים שנורפין בהן זהב והם נקובים וסדוקים ולהב היולא בנקב יש בו כמרלה ירקרק או אדמדם: **וממלאין מבור הגדול בו.** כך שמן ושמיסה בלשכת העזרה: **בגלגל.** טור"ן בלע"ז. אבל במדינה לא טעמא מפרש בגמרא משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו: **ומבאר הקר בי"ט.** ולא בשבת ובגמרא [ע"ב] מפרש מאי ניהו: **גמ' מפשרוניא.** מקום: **ומרדה בה.** שוטח בה: **דלא מבטל ליה.** וליכא משום אשווי גומות דמלאכה הוא בשבת דהוי כבנין דמידי דחזי למאכל בהמה או לעיטו חמומות לא מבטיל ליה התם אבל מלא משגרדם ברגל לא חזי ומסתמא מבטיל ליה ובמדינה אסור: **קא מוסיף אבנין.** ואפילו בחול אסור להוסיף על המוצה דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל שהבנין נמסר לדוד על ידי הנביאים שלא להוסיף ושלא לגרוע. ואית דגקטי ליה משום שבת ולא היא דהא בכסוי הדם בשחיטת חולין (חולין פב:) דאיירי בחול הכי נמי פרכינן: **הא קא הוי חליצה.** בין רגליהם לכבש וחליצה כי האי גוונא פסולה דתנן בשחיטת קדשים (זבחים טו:) כל הזבחים שקבל דמן זר ואונן וערל ובעל יוצא ועומד על גבי כלי על גבי רגל בהמה וע"ג רגל חבירו פסול והתם ליף טעמא: **בהולכה אבריס לכבש דלאו עבודה היא.** לעולם לא מבטל ליה אלא לאחר דריסה מולחין ממנו עורות קדשים ודקשיא לך הא הוי חליצה לא תקשה דהא דקתני בוזקין מלח בהולכת אבריס לכבש קאמר דלאו עבודה דקא ס"ד השתא דכיון דכל הכפרה תלויה בדם אע"ג דהקטר חלבים הוה עבודה הולכה דידהו מיהא לא חשיב: **והקריב אם הכל.** ריש דקלא והקרב והכרעים ירחץ במים אלמא באבריס קמשתעי קרא ומדבעי כהונה שמע מינה עבודה היא: **ומרדה בה.** לדרום עליה: **לא בסל ולא בקופה.** כדרך חול: **שוטי הקופה.** שנשתברה ונשארו השוליים: **ערף אבנה.** הקיש על הדלת באגרופו והשמיע קול: **דקא מחיל שבת.** דקסבר כל אולודי קלא אסיר: **בקול של שיר.** הנשמע כעין שיר בנעימה ובנחת: **מעלין יין בדיופי.** מעלין יין מחבית לחבית ע"י שני קנים החתוכים באלכסון ומניח ראשין המשופעים זה כנגד זה ונותן אחד מן הקנים בחבית ומוצץ בפיו בראש הקנה האחר מעט מן היין אליו ומסלק משם והיין יוצא כולו מאליו. דיופי שמי פיות: **ומטיפין מיארק לחולה.** כלי הוא ופיו לר ושל מתכת הוא ומנוקב בתחתיתו נקבים נקבים דקין וממלא מים וסותם פיו העליון וכל זמן שפיו סתום אין המים יוצאין בנקבים הללו ואם יוצאין והמים יוצאין בנקבים ניף אחר ניף ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו וקולן נשמע לחולה: **וקא בעי לאסעורי.** ע"י קול זה ומתיראין להקיצו בידיס שמא יבעית וכיון דלהקיץ הוא לא בנעימה ובנחת נשמע שהרי קול נעים מרדימו והולך אפ"ה לבריא לא: **ומוומי.** לינב"ש: **לא יטפח.** ידיו על לבו: **יספוק.** כף אל כף: **ירקד.** ברגל להשמיע קול להבעית העופות: **שמא יטול לרוח.** ויזרוק לרה"ר להבריח העופות: **משחקות באגוזים.** לגלגלן דרך דף ומכות זו את זו כדרך שמשחקות הנשים: **לאשווי גומות.** להכין דרך בגלגל האגוז: **בפחוחים.** נמי כה"ג: **אולודי קלא.** שהגלגל משמיע קול: **גזרה שמא ימלא לגינתו.** מתוך שממלאין בו בלא טורח אתי להשקות בו בגינתו וחורבתו בשבת:

לישמעינן צלצול קטן. אי בלגול אסור במדינה פריך שפיר לישמעינן בלגול דבמקדש מותר ובמדינה אסור אבל גרלה לר"י בלגול שרי במדינה וקשיא דאם כן מאי פריך ומפרש ר"י דפריך הכי דליתני במתניתין כהן שלקה באצבע כורך לו בלגול בין במקדש בין במדינה ואם להוציא דם כאן וכאן אסור: **דרש רבא חצר שנתקלקלה.** הלכתא כדמסיק דלא ירדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה שנשתברה ונשארו בה השוליים כדפירש בקונטרס אי נמי הופך הקופה ונותנה על שוליה דהיינו על ידי שינוי אבל ביד גרלה לר"י דאסור:

הכי גרים בקונטרס **אלא הא** דאמר רב נשים המשחקות באגוזים כו' לא משום אשווי גומות דאי לא תימא הכי כו' ותימה תרתי דרב למה לי ומיהו י"ל דחדא מכלל חברתה איתמר ור"מ גרס הכי אלא דאמר רב יהודה נשים המשחקות באגוזים כו' לא דמשתמע קלא כי זמזומי פירוש שזורק אחד ומקבל אחד בהשמעת קול דאסור והדר קאמר ואלא הא דאמר רב יהודה נשים המשחקות בתפוחים כו' ומשני לא משום אשווי גומות והשתא תרי ענייני איסור אשמעינן ומיהו אין למחות בנשים ותינוקות דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין פר"מ דהלכתא כעולא דאפילו קול שאינו של שיר אסור אף על גב דשני רבה כל הני מיובתא דאקשי ליה אשווי לא סמכינן ורב אלפס והר"ר יהודה בר בדזילי פסקו כרבה דרב אחא בר יעקב מתרץ אליביה וקאי אמימר נמי כוותיה דשמא למימלא בגילגולא במחוזא: **גזרה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו.** מפרש רבינו תם דדוקא בגלגלים גדולים שממלאין הרבה מים ביחד שייך למיגזר אבל שלנו קטנים הם ולא גזרינן: יגלא

שלש על שלש חוצצות פחות משלש אין חוצצות והיינו דרבא אמר רב חסדא לימא פליגא דרב יהודה בריה דרבי חייא שאני צלצול קטן דחשיב ולרבי יוחנן אדאשמעינן גמי לישמעינן צלצול קטן [ז] מילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי: **מתני'** [א] בוזקין מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו וממלאין [ב] מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת ומבאר הקר ביום טוב: **גמ'** רמי ליה רב איקא מפשרוניא לרבא תנן בוזקין מלח על גבי הכבש בשביל שלא יחליקו במקדש אין במדינה לא ורמינהי חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה שאני תבן דלא מבטיל ליה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי האי מלח ה"ד [ג] אי דמבטליה קא מוסיף אבנין [ד] (וכתיב [1] הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל) ואי דלא קא מבטליה קא הויא חציצה בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא ולא והא כתיב [2] והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה [ה] ואמר מר זו הולכת אברים לכבש אלא אימא [ו] בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא דרש רבא [ז] חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה אמר ליה רב פפא לרבא והתניא [ח] כשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה הדר אוקים רבא אמורא עליה ודרש [ט] דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משום רבי [י] אליעזר וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה: ממלאין מבור הגולה: עולא איקלע לבי רב מנשה אתא ההוא גברא טרף אבבא אמר מאן [יא] האי ליתחל גופיה דקא מחיל ליה לשבתא א"ל [יב] רבה [יג] לא אסרו אלא קול של שיר איתיביה אביי [יד] מעלין בדיופי ומטיפין [טו] מיארק לחולה בשבת לחולה אין לבריא לא ה"ד לאו דנים וקא בעי דליתער ש"מ אולודי קלא אסיר לא דתיר וקא בעי דלינים דמשתמע כי קלא דזמזומי איתיביה [יז] המשמר פירותיו מפני העופות ודלעיו מפני החיה משמר בדרכו בשבת ובלבד שלא יספק ולא יטפח ולא ירקד כדרך [יח] שהן עושין בחול מאי טעמא לאו דקמוליד קלא וכל אולודי קלא אסיר אמר רב אחא בר יעקב שמא יטול צרור ואלא הא דאמר רב יהודה אמר רב [יט] נשים המשחקות באגוזים אסור מאי טעמא לאו דקא מוליד קלא וכל אולודי קלא אסיר לא דלמא אתי לאשווי גומות דאי לא תימא הכי הא דאמר רב יהודה נשים משחקות בתפוחים אסור התם מאי אולודי קלא איכא אלא דילמא אתי לאשווי גומות תנן ממלאין מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת במקדש אין במדינה לא מאי טעמא לאו משום דאולודי קלא ואסיר [כ] לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו [כא] אמימר שרא למימלא בגילגלא במחוזא אמר מאי טעמא גזרו רבנן שמא ימלא לגינתו ולחורבתו הכא לא גינה איכא ולא חורבה איכא כיון דקא חזא דקא

תרו

מסורת הש"ס

א) [סוף מסכת מדות], ב) [מולין פג:], ג) רש"ל מ"ז, ד) פסחים סה: חגיגה יח. יומא כ. זבחים יד: כד: מנחות י:], ה) [שבת סג: וש"נ], ו) בד"א אלעזר, ז) [מו"ק י. ע"ש פירש"י], ח) הרי"ף והרא"ש גרסו רבא, ט) [תוספתא שבת פ"ב ה"ז], י) [גי' הערוך מאדק וכן העתיק הר"ר במ"ו פ"ב דכלים וכתוס' איתא מן האדקן], כ) בד"א שהוא עושה, ל) ער רש"י שבת פ: ד"ה אגדיפי,

תורה אור השלם

1. הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד יְיָ עָלַי הִשְׂכִּיל כֹּל מְלֶאכוֹת הַתַּבְנִית:

דברי הימים א כח יט

2. וְהַקָּרֵב וְהַכֹּהֲנִים יַרְחֵץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ:

ויקרא א יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' א לישמעינן גלגול קטן אגב כל"ל ותיבת מלאכת נמחק וכ"ג ל' רש"י בפרק ג' דזבחים דף יט דכולא מסכתא באיסור שבת אחיי ועיקר משום שבות נקט לה אלבך ל"ג מלאכת אלא ה"ג [והשאר חסר ולא נדע כוונתו]:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ומטיפין וכו' כלי הוא. עי' מתני' פ"ג מ"ו דכלים:

לעזי רש"י

טורי"ן. ציר. צינבי"ש. צלצלים פעמונים.

מוסף רש"י

לימא פליגא. דרבא אדרב יהודה, דאלוי ר' יוחנן פשיטא קטן דפליג עליה ואפילו גלגול קטן מכסה דהא עלה קמהדר ופליג, אלא דרבא דאמר לה בעלמא מי לימא פליג אדר' יהודה דימא דרבא אפילו גלגול קטן מכסה שלא במקום בגדים (זבחים יט.). ולר' יוחנן. דקאמר אפילו גלגול לא מייץ, מאי איריא דנקט תנא דמתני' גמי, לשמועינן גלגול לא הוי יתור וכל שכן גמי (שם). דגמי מסי. מרפא המכה ואפ"ה מותר דאין שבות במקדש, דכולא מסכתא באיסור שבת אחיי ועיקר משום שבות נקט לה (שם). קא מוסיף אבנין. להגביהו, והרי כל אורך ורוחב וכוס הבנין נמסר לדוד על פי נביאים, דכתיב בדברי הימים דקאמר ליה דוד לשלמה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל מלאכת התבנית, עלי השכיל אותי ליתר (חולין פב:). והקריב הכהן את הכל. גבי אברים כתיב והקרב והכרעים ירחץ במים הכהן את הכל והקטיר המזבחה (חגיגה יא.). זו הולכת אברים לכבש. דגבייהו כתיב הא קא קרא והקרב והכרעים וגו' (פסחים סה:). ליתחל גופיה. יתחלל גופו (מו"ק י.).

רבינו חננאל

בשלמא ליהוד' בריה דר' חייא, היינו דקתני במתני' גמי מכלל דחתיכת בגד חוצצת, אלא לרבי יוחנן ניתני צילצול קטן וכיוצא בו. ופרקינן הא קא משמע לן דגמי מסי. פיסקא בוזקין מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו. ורמינהי חצר שנתקלקלה בימי הגשמים מביא תבן וממדה בה [ד], תבן אין מלח לא. ופרקינן אמאי לא בזיק תבן על גבי הכבש משום דתבן לא מבטיל ליה וכיון דלא מבטיל ליה חוצץ, ואישתכח דלא מסגי בכבש. ואמרינן הא מלח היכי דמי, אי דמבטיל ליה אישתכח דמוסיף על בניין. ואי לא מבטיל ליה הוי חציצה. ופרקינן אין בוזקין המלח על הכבש, אלא בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא, והא מתניתא והקריב הכהן את הכל המזבחה, זו הולכת אברים לכבש. ומדבעיא כהונה ש"מ עבודה היא. ואוקימנא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא. דרש רבא חצר שנתקלקלה מביא תבן וממדה. וכשהוא ממדה אינו ממדה לא בסל ולא בקופה (ולא) [אלא] בשולי קופה. מתני' ממלין מים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת.

(ד) מדברי רבינו אלו נראה דל"ג בגמ' במקדש אין במדינה לא רק גרס תבן אין מלח לא. (ה) ע' בערוך ערך דיופי. (ו) ע' בתוס' מש"כ בשם רבינו.

עין משפט נר מצוה

סח א ב מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה ג:

סט ג ד מיי' פכ"ג מהלכות שבת הל' ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף י:

ע ה מיי' פכ"ג שם הל"ד סמג שם טוש"ע א"ח סימן שלח סעי' א:

עא ו [מיי' פכ"ד מהל' שבת הל' טו] טוש"ע שם סעיף ד:

עב ז מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעי' ה:

עג ח ט מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ו:

רב ניסים גאון

בוזקין מלח. מפזרין על הכבש שלמזבח. והתם במס' יומא אמרו מאאי דהאי בוק מידי דמיבדרי הוא.

רבינו חננאל (המשך)

הגולה והגלגל נותן עליו [ו]משם מספקין מים לכל העזרה. והגלגל הזה כשממלאין בו מוצא קול גדול. כדתנן מירידתו היו שומעין קול שעשה בן קטין מוכני לכיור, וזה לא התירו אלא במקדש. לפיכך כשראה עולא לאותו האיש שהקיש והיכה הדלת בשבת והשמיע קול בהקישתו אמר ליתחיל גופיה דההוא גברא דקא מחלל שבתא. וא"ל רבא לא אסרו השמעת קול עץ כי האי גוונא אלא למקיש ומשמיע קול של שיר בלבד. איתיביה אביי מעלין בדייפי ומטיפין מודק לחולה בשבת. פי' להודיע שמותר לעלות יין מחבית בדייפי. ופי' דייפי, כגון מניקות שיש לה שני פיות ומכניס פיו האחד בחבית ושואב בכד ומעלה היין בכחו. ויש פה אחר למעלה מזה פתח הדייפי הנתון בפיו כמין דד, שהיין בהגעתו לדד מקלח ויוצא ומקבלו בכלי אחר, עד שמריק כל היין שבחבית. פי' מטיפין מי אדק, שמענו כי הוא כלי העשוי ולועגא כמין כוז נקוב בקרקעית[ו] נקבין דקין דקין ופיו צר. ממלאין אותו מים וסותמין פיו, כל זמן שפיו סתום אין המים שבתוכו שותתין מן הנקבים, שכח הרוח מונע את המים, וכשפותחין פיו ויכנס האויר דוחה את המשקה שבתוכו ומטיף טיפה אחר טיפה טיפות דקות, ונותנין תחתיו כלי נחושת כגון ספל וכיוצא בו. וכשנופלת טיפה על הכלי משמעת את הקול טיפה אחרי טיפה כמין קול משורר. ואמרינן מאי לאו להני מי אדק שהתירו חכמים לחולה, לאו בחולה הישן ומבקשין להקיש, ועושין לפניו זה הקול כדי שיקיץ. והנה לחולה בלבד התירו משום סכנה, אבל לבריא כי האי גוונא אסיר שמוליד קול בשבת. וקשיא לרבה דאמר לא אסרו אלא בקול של שיר בלבד. ופריק לא לעולם בחולה ניעור ורוצה שישן דמשתמע הללו טיפי דמטיפין מארק כי זמומי ג). מיתיבי המשמר זרעים מפני העופות. שלא ירדו ויפסידום, מקשאין ומדלעין מפני החיות. הרי זה משמר כדרכו והולך, ובלבד שלא יספק ולא יטפח ולא (ויקד) ירקד כדרך שעושה בחול. אמאי קאסר לאו משום דאולודי קלא אסיר. ופריק רב אחא בר יעקב אליבא דרבה לא אסרו משום אולודי קלא, אלא גזירה שמא יטול צרור ויזרוק עליהן. ואלא הא דאמר רב יהודה משמיה דרב נשים משחקות באגוזים אסיר לאו דאולודי קלא אסיר. ופריק לא ג) אלא משום דמשתמע קלא דאגוזים כי זמזומי. ואלא הא דאמר רב יהודה אמר שמואל נשים משחקות בתפוחים אסיר, התם מאי אולודי קלא איכא. ופריק התם משום דילמא אתי לאשווי גומות, וכיון שמשחקות ומרשכות בגלגל בשבת. במקדש אין במדינה לא. מאי טעמא לאו משום דאולודי קלא בשבת אסיר. ופריק לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו. ואע"ג דשני רבה כל הני תיובתא דמקשי עליה, אשינויי לא סמכינן ולא דחינן לשמועה דעולא. אמימר שרא למימלא בגילגלא במחוזא. אמר טעמא מאי אסרו במדינה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו, הכא לא גינה ולא חורבה איכא, כיון דחזא דקא